

Pressefrihet kontra personvern – nye signaler fra Strasbourg?

Av advokat Jon Wessel-Aas

Forfatteren tar utgangspunkt i lederartikkelen i Lov og Rett nr 3 2005 (s 129–130), der Per Danielsen under henvisning til enkelte avgjørelser fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) i 2004 hevder at person- og æresvernet er merkbart styrket på bekostning av pressefriheten. Forfatteren argumenterer mot denne påstanden ved å gjennomgå og drøfte de samme avgjørelsene og annen praksis fra samme domstol. Hans konklusjon er at den eneste reelle endringen i EMDs praksis er at nasjonale myndigheter i enkelte tilfeller kan ha en positiv forpliktelse til å beskytte personers omdømme som en del av retten til privatliv etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8.

JON WESSEL-AAS er født i 1967. Han har en Bsc. i International Relations fra London School of Economics & Political Science (1985–1988) og ble cand. jur. i 1995. Som advokat har han tidligere arbeidet i advokatfirmaet Schjødt, og han har siden 1999 vært advokat i Norsk rikskringkasting AS.

1 INNLEDNING

I lederartikkelen i Lov og Rett nr 3 2005 (s 129–130) anfører Per Danielsen at nyere praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) i presserettssaker dokumenterer en kursendring i favør av person- og æresvernet, som også må implementeres i norsk rettspraksis.¹⁾ At norsk rettspraksis til enhver tid må ha et oppdatert forhold til EMDs praksis vedrørende kravene til minimumsvern av de enkelte menneskerettighetene, er jeg selvfølgelig enig i. At det skal foreligge en reell kursendring i forhold til tidligere EMD-praksis, har Danielsen etter mitt syn ikke dekning for å hevde.

1) Danielsen skriver dels at personvernet er «merkbart styrket» i forhold til presseomtale som berører så vel privatlivets fred som ærekrenkelser, dels at det dreier seg om «justerte retningslinjer», eller at «[p]endelen har svingt». Jeg anser dette som synonymt med begrepet «kursendring» og benytter derfor dette i min fremstilling.

De to hovedpunktene jeg trekker ut av Danielsens innlegg, og som jeg ønsker å kommentere i den sammenheng, er følgende:

- At EMDs dom i fjor der Prinsesse Caroline av Monaco fikk medhold i en sak om krenkelse av privatlivets fred ved fotografier av henne som var publisert i en rekke tyske medier, innebærer en styrking av personvernet på bekostning av pressefriheten i forhold til tidligere.²⁾
- At uttalelser fra EMD om at privatpersoners omdømme er en del av retten til privatliv etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8, innebærer at pressefriheten er snevret inn i til fordel for æresvernet, fordi æresvernet dermed er gitt selvstendig status som menneskerettighet.

Danielsens innlegg er – naturlig nok, når lederformen er valgt – mer konstaterende enn drøftende i formen. For å nyansere debatten vil jeg innledningsvis redegjøre for den rettslige plassering av problemstillingene i pkt 2. Under pkt 3 vil jeg oppsummere hvordan EMD og Høyesterett har angitt rammene for og vurderingstemaene knyttet til pressefriheten i forhold til æres- og personvernet. Deretter vil jeg under pkt 4 presentere og drøfte Caroline-dommen, i forhold til grensene mellom *privatlivets fred* og *pressefriheten*. Under pkt 5 vil jeg diskutere Danielsens påstander omkring endringer i forholdet mellom *æresvernet* og *pressefriheten*, før jeg oppsummerer mitt syn under pkt 6.

2 RETTSLIG Plassering av problemstillingene

De fleste presserettssaker dreier seg om å veie hensynet til ytrings- og informasjonsfriheten opp mot hensynet til æres- og/eller personvernet i en eller annen form. Mens både juridiske og fysiske personer nyter æresvern etter norsk rett («beskyldningsvernet» i straffeloven § 247), er det bare fysiske personer som beskyttes av de rene personvernreglene (eksempelvis straffeloven § 390 om privatlivets fred og åndsverkloven § 45 c om retten til eget personbilde).

Både retten til privatliv og pressefriheten er beskyttet av EMK, i henholdsvis artikkel 8 og artikkel 10. Norske domstoler er som kjent forpliktet til å respektere begge rettighetene i sin rettsanvendelse, jf menneskerettighetsloven. I en rekke typiske presserettssaker der fysiske personer saksøker pressen for publisering som innebærer inngrep i retten til privatliv slik denne er beskyttet av EMK, vil norske domstoler derfor stå overfor valget mellom enten

2) von Hannover mot Tyskland ;24.06.04 (heretter benevnt «Caroline-dommen»).

- å frifinne pressen, og dermed akseptere inngrep i EMK artikkel 8 eller
- å gi saksøkeren medhold, og dermed akseptere inngrep i EMK artikkel 10.

Selv om man da i prinsippet står overfor en «kollisjon» mellom to likestilte menneskerettigheter, legger EMK selv opp til at konflikten kan løses. Både artikkel 8 og artikkel 10 inneholder hjemmel for inngrep, dersom de er internrettslig hjemlet og «nødvendige i et demokratisk samfunn» av hensyn til blant annet «andres rettigheter eller friheter» (artikkel 8 annet ledd) eller «andres omdømme eller rettigheter» (artikkel 10 annet ledd). Hvordan disse avveiningene foretas av EMD i konkrete saker, vil være styrende også for norske domstolars rettsanvendelse.³⁾

Danielsen mener at nyere EMD-praksis innebærer at hensynet til personvernet etter artikkel 8, herunder æresvernet, skal tillegges mer vekt i forhold til pressefriheten etter artikkel 10 enn hva som følger av tidligere EMD-praksis som Høyesterett har bygget på i sine avgjørelser de seneste år. Dette er jeg uenig i.

3 EMDs OG HØYESTERETS RETNINGSLINJER FOR VURDERINGEN

Før jeg under punktene nedenfor drøfter substansen i Danielsens anførsler nærmere, finner jeg grunn til å oppsummere pressefrihetens *generelle* vilkår, slik de har kommet til uttrykk gjennom EMDs praksis over flere år og i Høyesterets praksis de senere år. Dette er etter min mening viktig, fordi det er nødvendig med en viss kontekst når man skal analysere nye enkeltavgjørelser opp mot gjeldende rett.

For det første er det etter sikker rett et grunnleggende krav at de ytringene pressen publiserer, har *allmenn interesse* dersom pressefriheten skal stå seg i forhold til beskyttelsesverdige mothensyn. Dette kommer klart frem i den såkalte «Minnefondsaken», der det dreide seg om TV2s viderefremføring av usanne, ærekrenkende beskyldninger mot en navngitt advokat om urettmessige uttak av en stiftelses midler.⁴⁾ Høyesterett uttalte følgende i avsnitt 76:

«At den ytring som inneholder beskyldningene, er av allmenn interesse, er et helt sentralt moment i vurderingen av om fremsattelsen av usanne ærekrenkende påstander om faktiske forhold rettet mot privatpersoner skal anses beskyttet av ytringsfriheten. Dette har nettopp sammenheng med pressens grunnleggende funksjon i et demokratisk samfunn. Det er når det gjelder spørsmål av allmenn interesse at pressen har sin oppgave i å avsløre

3) Jf blant annet Høyesteretts generelle uttalelser om forholdet til EMDs metode i Rt 2000 s. 996.

4) Rt 2003 s 1190

maktmisbruk, ulovligheter og uhederligheter. Det er her pressen har sin rolle som «a public watchdog», slik det er uttrykt i en rekke avgjørelser av EMD.»

Når dette vilkåret er oppfylt, vil den videre vurderingen dreie som om hvorvidt publiseringen av den omstridte ytringen var *aktverdig motivert* og et resultat av et etter omstendighetene *aktsomt journalistisk håndverk*. Følgende rettssetning, som går igjen i EMDs praksis, illustrerer dette:

«[T]he safeguard afforded by article 10 to journalists in relation to reporting on issues of general interest is subject to the proviso that they are acting in good faith in order to provide accurate information in accordance with the ethics of journalism.»⁵⁾

Som EMD også regelmessig påpeker, er disse kravene spesielt relevante når det dreier seg om ytringer som angriper privatpersoners omdømme eller undergraver andres rettigheter (eksempelvis privatlivets fred):

«... these «duties and responsibilities» assume significance when, as in the present case, there is question of attacking the reputation of private individuals and undermining the «rights of others.»»⁶⁾

I den nærmere vurdering av den enkelte sak inngår en rekke undermomenter, og det foretas en helhetsvurdering i forhold til de interesser og hensyn som gjør seg gjeldende i saken. Nyere praksis fra Høyesterett oppsummerer momentene for denne helhetsvurdering, noe som blant annet vises i avsnitt 73 i Minnefondssaken.

På denne bakgrunnen vil jeg i det følgende drøfte Danielsens to hovedanførsler nærmere.

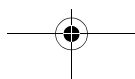
4 CAROLINE-DOMMEN OG PRIVATLIVETS FRED

Rettsfaktum i Caroline-dommen var kort og grovt fortalt slik:

Prinsesse Caroline (von Hannover) av Monaco hadde for tyske domstoler anlagt søksmål mot en rekke tyske tidsskrifter. Hun anførte at bilder de hadde trykket av henne, krenket hennes rett til privatliv/personvern. Hun fikk ikke medhold, da de tyske domstolene mente at hun som offentlig person ikke hadde samme krav på

5) EMD Verdens Gang og Aase mot Norge (16.10.01).

6) EMD i Bergens Tidende mot Norge (02.05.02) avsnitt 53.

beskyttelse som andre mot publisering av bilder tatt av henne i det offentlige rom. Caroline klaget så den tyske stat inn for EMD med påstand om at de tyske rettsavgjørelsene innebar en krenkelse av hennes rett til privatliv etter EMK artikkel 8.

EMD måtte først vurdere om de situasjonene som Caroline var avbildet i, tilhørte privatlivet hennes.

På de fleste av bildene befant hun seg på steder som utvilsomt hører til det offentlige rom (eksempelvis på restaurant, i en alpinbakke og på hesterygg i det «fri»). Samtidig gikk det igjen at hun på alle disse stedene opptrådte i rent privat ærend – alene eller sammen med venner, dels i tilsynelatende romantiske situasjoner, men aldri i noe forsøk på å skjule seg for de umiddelbare omgivelsene.

Kort oppsummert konkluderte EMD på dette punktet med at alle bildene hadde fanget henne i situasjoner som var innenfor den private sfære, slik denne er beskyttet av artikkel 8. Argumenter om at hun som prinsesse av Monaco tilhørte en kategori offentlige personer hvis beskyttede privatliv ikke kunne strekke seg ut i det offentlige rom, ble avvist. Det ble generelt presisert at en del av vernet etter artikkel 8 knyttet seg til selve en persons utvikling som sosialt vesen, herunder gjennom å møte omgivelsene, andre personer, i det offentlige rom i private sammenhenger. Det ble sagt klart at beskyttelsen ikke var avhengig av at vedkommende holdt seg innenfor den private eiendoms beskyttelse. Dette gjaldt også for Caroline, selv om hun var prinsesse, og selv om hun i mange år har vært internasjonalt, allment kjent. Det ble i den sammenheng også lagt vekt på at hun ikke hadde noen formell myndighet i samfunnet. (Med den presiseringen tok EMD indirekte et forbehold for hvorledes man vil vurdere den private sfæren til personer som faktisk har personlig, offentlig myndighet – eksempelvis en regent).

Ettersom bildene dermed grep inn i Carolines rett til privatliv, ble neste spørsmål for EMD hvorvidt det – i dette tilfellet, av hensyn til pressefriheten etter artikkel 10 – var nødvendig i et demokratisk samfunn å tillate dette inngrepet. Ettersom pressefriheten er beskyttet av artikkel 10, ble dette samtidig et spørsmål om hvorvidt det var nødvendig i et demokratisk samfunn å gjøre inngrep i pressefriheten for å beskytte Carolines rett til privatliv.

Man måtte altså foreta en avveining av hvilken av to likestilte menneskerettigheter som i dette tilfellet måtte tåle å vike for den andre.

Når først bildene var vurdert som inngrep i Carolines privatliv, bød ikke avveiningen i dette tilfellet på de store problemer. Etter min vurdering var svaret på dette punkt opplagt. Det helt avgjørende momentet for EMD var at ingen av de publiserte bildene bidro til å belyse allment interessante samfunnsspørsmål. Verken bildene i seg selv eller den journalistiske sammenheng de var publisert i, pretenderte å formidle annet enn ren underholdning. Da måtte pressefriheten vike.

Denne delen av Caroline-dommen bør ikke overraske noen. Den representerer ikke noe nytt, rettslig sett. Som nevnt i punkt 3, er det helt i samsvar med tidligere EMD-praksis at én av de grunnleggende forutsetningene for den vide beskyttelsen pressen nyter etter artikkel 10, er at den informasjonen som publiseres, har allmenn interesse.

Da er det ikke til å unngå at man i konkrete pressefrihetssaker, der mothensyn som for eksempel privatlivets fred berøres, må stille spørsmål ved om argumentet gjør seg gjeldende i det foreliggende tilfellet – og eventuelt med hvilken styrke.

I den delen av dommen som definerte *grensene* for privatlivet etter artikkel 8, har jeg større forståelse for at noen ble overrasket av EMDs vurderinger og konklusjoner.

Kjernen i privatlivet er jo hva som foregår i det *private rom*, i nære, private relasjoner – mer populært og upresist sagt; det som foregår innenfor «hjemmets fire vegger». Dette må anses som ukontroversielt. I Caroline-saken dreide det seg om bilder tatt av Caroline i det *offentlige rom*, fysisk sett, men i private ærender.

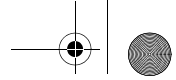
I en slik situasjon er det nok mange som tenker at det offentlige rom pr definisjon utelukker den private sfære. Dette blir for enkelt.

Retten til privatliv er nemlig ikke først og fremst en beskyttelse av fysiske grenser. Konseptet er mer abstrakt. Det er et *personvernsspørsmål*. Hvorvidt man fysisk befinner seg i et avsondret, privat rom eller i et allment tilgjengelig, offentlig rom, har riktignok betydning for graden av vern man skal kunne forvente å ha mot at ens gjøren og laden blir gjort offentlig kjent. Det har imidlertid ingen avgjørende betydning som avgrensning av den private sfære som er vernet etter artikkel 8. Det er blant annet dette generelle poenget som går klart frem av Caroline-dommen – kanskje klarere enn i tidligere praksis omkring artikkel 8, men ikke som noe nytt.

Det eneste som kan karakteriseres som nytt (i den forstand at spørsmålet ikke har vært prøvet før), må være at de samme prinsippene gjelder som klart utgangspunkt også for såkalte «kjendiser»/offentlige personer, med et lite forbehold for den som i kraft av sin *person* har formell, offentlig myndighet (i praksis nedarvet makt, som i vårt norske monarki).

Hovedbudskapet i Caroline-dommen er at *enhver* person i utgangspunktet har krav på som privatperson å kunne bevege seg og samhandle med andre i det offentlige rom, uten at deres *person* og deres gjøren og laden i slike sammenhenger skal bli gjenstand for presseomtale.

Når Danielsen hevder at Caroline-dommen generelt styrker personvernet på bekostning av pressefriheten, er jeg derfor uenig med ham. Dommen bekrefter bare at den typen journalistikk som bedrives av de delene av mediene som populært kalles «sladderpressen», har operert med en praksis som dels har hvilt på de omtaltes «nåde» (enten gjennom samtykke eller rett og slett på grunn av manglende vilje til rettsforfølging).

5 OMDØMMET SOM EN RETTIGHET ETTER EMK ARTIKKEL 8

Som nevnt under pkt 3 er det i EMDs praksis alltid blitt fremhevet at der hvor det dreier seg om angrep på privatpersoners omdømme, gjelder et spesielt ansvar for pressen. EMD har i slike saker gjennomgående tatt hensynet til omdømmet alvorlig, nettopp ved å oppstille de krav til allmenn interesse, journalistisk/aktverdig motiv og akt-somt journalistisk håndverk som nevnt.

Inntil 2004 var det imidlertid tvilsomt om personers omdømme som sådant var beskyttet av EMK artikkel 8.⁷⁾ Som Danielsen påpeker, er spørsmålet avklart ved at EMD i saken Radio France mot Frankrike (30.03.04) avsnitt 31, for første gang uttaler klart at privatpersoners omdømme er en del av privatlivets fred som er beskyttet av EMK artikkel 8 – en uttalelse som gjentas i flere senere avgjørelser.⁸⁾

Avklaringen innebærer prosessuelt sett at privatpersoner som i nasjonale domstoler ikke har fått medhold i ærekrenkessøksmål, i prinsippet kan klage inn sin stat for krenkelse av artikkel 8, fordi staten etter omstendighetene har en positiv forpliktelse til å beskytte deres omdømme.

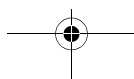
Videre innebærer den systematisk sett at der saken står om en avveining mellom pressefriheten på den ene siden og en privatpersons omdømme på den annen, vil ingen av hensynene i utgangspunktet ha forrang. De vil begge være beskyttet av EMK, henholdsvis artikkel 10 første ledd og artikkel 8 første ledd. På denne måten vil det systematiske utgangspunktet tilsvare forholdet mellom pressefriheten og privatlivets fred i snever forstand (jf eksempelvis straffeloven § 390).

Spørsmålet er imidlertid om dette *reelt sett* innebærer noe nytt i forhold til EMDs praksis omkring pressefrihet og ærekrenkelser av private personer.

Det er ingen uttalelser i de relevante EMD-avgjørelsene som tyder på at EMD selv har ment å endre rettstilstanden i forhold til sin tidligere praksis. Uttalelsene om forholdet til artikkel 8 har falt i form av påminnelser om at den innklagede stat både har en rett og i noen tilfeller en plikt til å innskrenke pressefriheten av hensyn til privatpersoners omdømme, og at EMDs oppgave i slike saker er å vurdere om staten har balansert de motstridende hensyn på en rimelig måte. Lignende uttalelser har EMD avgitt tidligere også, selv om forholdet til artikkel 8 ikke er nevnt. Et godt eksempel er saken Bladet Tromsø og Stensaas mot Norge (20.05.99), der saken dreide seg om en avis' formidling av ærekrenkende beskyldninger mot identifiserbare selfangere. Forholdet til beskyttelsen av selfangernes ære og omdømme ble av EMD omtalt slik i dommens avsnitt 65:

7) Se for eksempel Kyrre Eggen, *Ytringsfrihet* (Cappelens Forlag 2002) s 740 flg. Se også Bjørnar Borvik i Lov og Rett s 72–98 pkt 5.

8) Chauvy mot Frankrike (29.06.04) avsnitt 70 og Cumpana og Mazare mot Romania (17.12.04) avsnitt 91.

«As pointed out by the Government, the seal hunters' right to protection of their honour and reputation is itself internationally recognised under Article 17 of the International Covenant on Civil and Political Rights. Also of relevance for the balancing of competing interests which the Court must carry out is the fact that under Article 6 § 2 of the Convention the seal hunters had a right to be presumed innocent of any criminal offence until proved guilty.»

Her fremgår det både at vernet om æren og omdømmet til privatpersoner anerkjennes som en internasjonal menneskerettighet, og at det i forhold til pressefriheten er tale om en balanse mellom konkurrerende hensyn.

Selve vurderingstemaet er derfor ikke nytt, selv om deler av dets formelle forankring nå er presisert.

Viktigere er det å fremheve at EMD fremdeles i den videre vurdering av hvorvidt hensynet til vedkommende privatpersons omdømme kan begrunne inngrep i pressefriheten, foretar nøyaktig den samme vurdering som i sin tidligere, fast etablerte praksis: Den beror på ytringens grad av allmenn interesse, formålet med publiseringen og den journalistiske aktsomheten i forhold til ytringens skadegjørende egenskaper for den som ble rammet og omstendighetene for øvrig.

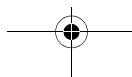
Dette fremgår blant annet av den nyeste EMD-avgjørelsen Danielsen viser til; Cumpana og Mazare mot Romania (17.12.04).

Saken dreide seg om en avisartikkel som blant annet inneholdt beskyldninger om korrupsjon mot en navngitt, offentlig ansatt tjenesteperson. Beskyldningen fremkom som ledd i en mer generell kritisk reportasje om det forretningsmessige forholdet mellom en kommune og et privat parkeringsselskap. Konkret ble en person beskyldt for å ha medvirket til at et oppdrag ble gitt til det private selskapet i strid med gjeldende regler, og for å ha mottatt bestiktelser for denne medvirkningen – forhold som ville medføre straffeansvar hvis de var sanne. Artikkelen var ledsaget av en karikaturtegning der vedkommende satt på armen til sin overordnede, som bar på en sekk med penger. Beskyldningene om korrupsjon sto for journalistenes egen regning.

Journalistene kunne ikke vise til noen dokumentasjon som kunne underbygge beskyldningene mot vedkommende person, og var i rumenske domstoler dømt for overtredelse av rumensk straffelovs regler om ærekrenkelser.

Etter klage fra journalistene måtte EMD blant annet ta stilling til om begrunnelsen for å domfelle dem for å ha publisert disse beskyldningene, tilfredsstilte vilkårene i EMK artikkel 10 annet ledd – nærmere bestemt nødvendighetsvilkåret.

Før EMD foretok sin konkrete vurdering, beskrev den som en del av sin oppgave i saken å vurdere hvorvidt de nasjonale domstolene hadde foretatt en rimelig avveining

av på den ene siden ytringsfriheten etter artikkel 10 og på den annen side hensynet til den beskyldtes omdømme som er beskyttet etter artikkel 8.

Deretter fulgte momenter og vurderingstemaer som er velkjente fra EMDs tidligere praksis, som oppsummert ovenfor.

Det ble fremhevet at et særlig viktig moment i saken var pressens samfunnsrolle som «offentlig vaktbikkje». Det ble minnet om at selv om det finnes begrensninger i pressefriheten, særlig i forhold til andres omdømme og rettigheter, er det pressens *plikt* å publisere informasjon og meningsytringer om temaer som har allmenn interesse.

Det ble konstatert at det hadde åpenbar allmenn interesse å informere publikum om eventuelle uregelmessigheter i kommunens håndtering av forholdet til det private parkeringsselskapet. I forhold til de konkrete beskyldningene rettet mot vedkommende offentlige tjenesteperson, sa EMD blant annet følgende i avsnitt 101:

«While the role of the press certainly entails a duty to alert the public where it is informed about presumed misappropriation on the part of local elected representatives and public officials, the fact of directly accusing specified individuals by mentioning their names and positions placed the applicants under an obligation to provide a sufficient factual basis for their assertions ...»

Her bør to poenger bemerkes. For det første fremgår det at EMD mener at det hører til pressens plikter å informere om *antatte* (jf «presumed») ulovlige handlinger i tjenesten foretatt av offentlige tjenstepersoner. Dette illustrerer at slike forhold kan tas opp allerede på et stadium før det foreligger klar dokumentasjon. For det andre oppstiller ikke EMD noe absolutt krav om sannhetsbevis, selv om beskyldninger rettes mot navngitte personer. Det er nok med tilstrekkelig faktisk grunnlag (jf «sufficient factual basis»). Dette stemmer godt med EMDs tidligere praksis og med de fortolkninger av den som Høyesterett har lagt til grunn de senere årene.

Etter å ha fastslått utgangspunktet gikk EMD videre til å presisere at kravet til tilstrekkelig faktisk grunnlag gjorde seg særlig gjeldende i saken, ettersom beskyldningene var alvorlige. EMD gjentok deretter de vilkårene for pressefriheten som jeg har sitert innledningsvis under pkt 3 ovenfor, derunder kravet til etter omstendighetene aktsomt journalistisk håndverk.

I forbindelse med vurderingen av det journalistiske håndverket konstaterte EMD at journalistene overfor de nasjonale domstolene overhodet ikke hadde forsøkt å fremlegge dokumentasjon som kunne underbygge beskyldningene. Heller ikke under behandlingen for EMD kunne journalistene vise til noe som antydte at det var grunnlag for beskyldningene. Slik jeg leser saken, var det heller slik at journalistene selv hadde

trukket og publisert den konklusjon at det ikke fantes noen annen plausibel forklaring på avtaleinngåelsen mellom kommunen og parkeringsselskapet enn den som lå i de publiserte beskyldningene.

EMD konkluderte derfor ikke overraskende med at kravene til aktsomt journalistisk håndverk ikke var oppfylt fra journalistenes side.

På den bakgrunn, og under henvisning til at rumenske domstoler hadde foretatt en samvittighetsfull avveining mellom hensynet til pressefriheten og hensynet til den ærekrenkedes omdømme, kom EMD til at det lå innenfor den skjønnsmargin som var overlatt til Romania i en slik sak, å domfelle journalistene for ærekrenkelsen.⁹⁾

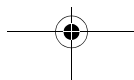
I denne saken ser man altså at EMD konstaterte at det i utgangspunktet dreide seg om en avveining mellom journalistenes rettigheter etter artikkel 10 og den ærekrenkedes rettigheter etter artikkel 8. Likevel ble den videre vurderingen av hvorvidt det forelå en tilstrekkelig tungtveiende begrunnelse for å gjøre inngrep i pressefriheten, foretatt etter den samme metoden og i henhold til de samme kriteriene som EMD har gjort i sin tidligere praksis. EMD henviste også hele veien til sin tidligere, etablerte praksis under de enkelte punktene i vurderingen.

Verken kravene til bevis for beskyldningens sannhet eller kravene til det journalistiske håndverket for øvrig kan sies å ha vært skjerpet i forhold til tidligere. Når kravet til allmenn interesse er oppfylt, skal det fremdeles tungtveiende grunner til for å innskrenke pressefriheten.

Dette kommer desto tydeligere frem når man leser EMDs premisser i saken. Man kunne ha forestilt seg at når journalistene i dette tilfellet overhodet ikke kunne vise til konkrete kilder eller konkret dokumentasjon som underbygget de alvorlige beskyldningene, ville EMD ganske kort slått fast som åpenbart at det var legitimt å domfelle dem. Isteden brukte EMD mer enn halvannen side av premissene (avsnitt 103–109) på å vurdere det journalistiske håndverket. Heller ikke konklusjonen er bombastisk. EMD uttaler for eksempel ikke at rumenske myndigheter *måtte* domfelle journalistene i dette tilfellet, for ikke å krenke artikkel 8. EMD konstaterer bare at etter sakens omstendigheter lå det innenfor rumenske domstolars *skjønnsmargin* å velge å domfelle journalistene av hensyn til den beskyldtes omdømme (dommens avsnitt 109 og 110).

Implisitt i dette ligger at rumenske domstoler også, innenfor samme skjønnsmargin, kunne ha valgt å frifinne journalistene, uten at dette hadde utgjort en krenkelse av artikkel 8. Personlig synes jeg at dette er en juridisk diskutabel vurdering fra EMDs side

9) En annen sak er at det ble konstatert krenkelse av artikkel 10, fordi deler av sanksjonene mot journalistene var sju måneders fengsel og tap i ett år deretter av retten til å utøve journalistyrket – dette var ikke en proporsjonal reaksjon.

i denne saken, når man først hadde lagt til grunn at artikkel 8 var relevant. Det illustrerer imidlertid at pressefriheten fremdeles står meget sterkt i saker hvor vilkåret til allmenn interesse er oppfylt.

6 OPPSUMMERING

Jeg mener at denne gjennomgangen av rettskildematerialet viser at de teser Per Danielsen fremmer i Lov og Rett nr 3 2005 (s. 129–130) er uholdbare.

I forhold til de «rene» privatlivets fred-sakene innebærer Caroline-dommen i beste fall en avklaring om at også kjente og offentlige personer i utgangspunktet har samme krav på beskyttelse av privatlivet sitt som alle andre. For øvrig bekrefter den at kravet til allmenn interesse er et vesentlig vilkår for at pressefriheten skal kunne begrunne inngrep i retten til privatliv. Dommen representerer ingen innsnevring av pressefriheten slik den tidligere er praktisert i EMD.

At EMD anser personers omdømme som en del av det personvern som beskyttes av EMK artikkel 8, innebærer reelt sett ingen endring i hvorledes avveiningen av de motstridende hensyn i ærekrenkelsessaker foretas. Så lenge pressen kan påvise tilstedeværelsen av allmenn interesse, skal det fremdeles tungtveiende grunner til for å kunne gjøre lovlige inngrep i pressefriheten. De øvrige vilkårene om motiver og aktsomt journalistisk håndverk praktiseres i den sammenheng som før. Nyere, norsk høyesterettspraksis bygger således på en forståelse av EMD-praksis som fremdeles er gjeldende rett.

Den viktigste konsekvensen av at omdømmevernet nå er bekreftet som en del av beskyttelsen etter artikkel 8, er av prosessuell karakter. Nå kan personer som mener seg urettmessig ærekrenket, men som ikke har fått medhold i nasjonale domstoler, klage saken inn for EMD med påstand om krenkelse av artikkel 8. Som illustrert ved gjennomgangen av saken Cumpăna og Mazare mot Romania, skal det imidlertid mye til før det foreligger en *positiv forpliktelse* for nasjonale domstoler til å domfelle pressen av hensyn til artikkel 8, så lenge det dreier seg om publisering av ytringer som har allmenn interesse.